

ЦІННІСНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

І.М. Бурлакова, О.М. Коробець
Сумський державний університет, м. Суми

У статті проаналізовано етико-економічне підґрунтя концепції стійкого розвитку. Сформульовано глобальний етичний імператив, який має сприяти прийняттю етично-обґрунтованих рішень та зрівноважувати економічні, соціальні та екологічні потреби населення.

ВСТУП

У процесі історичного розвитку ми спостерігаємо, що разом із досягненням величезних успіхів у науці та техніці, в економічному зростанні та матеріальному багатстві значною мірою змінився наш спосіб життя та мислення. Ці зміни покращили якість життя деяких людей, та мало хто замислюється, наскільки негативно вплинули вони на життя інших. Ми також є свідками того, що продовжується використання нестабільних екологічних практик та ведеться такий спосіб життя, який згубно діє на навколишнє середовище та життя людей.

Виникла нагальна потреба в перегляді цінностей і принципів, які лежать в основі наших відносин із Землею. Глобальне співтовариство потребує ряду імперативів, які здатні забезпечити справедливий доступ до природних багатств, не перевищуючи можливості планети. Ми повинні дійти до розуміння того, що сьогоднішня глобальна екологічна криза є результатом культури домінуючих цінностей системи, що базуються на людській жадібності, надмірному матеріалізмі і помилковій вірі в те, що наука і техніка є ключем до вирішення всіх проблем людства [1].

Благополуччя людини майбутнього залежить від поведінки мільярдів жителів планети кожної хвилини сьогодні й завжди буде триматися на внутрішніх етичних принципах і заборонах конкретних людей, їхньої здатності знаходити компроміс між своїми егоїстичними інтересами й піклуванням про майбутні покоління [2].

Концепція стійкого розвитку – модель розвитку цивілізації, що виходить з необхідності забезпечити світовий баланс між рішенням соціально-економічних проблем та збереженням навколишнього середовища. Існуючий підхід до концепції стійкого розвитку розроблявся протягом декількох десятиліть, його основою є досвід роботи в області розвитку, накопичений за цей час [3].

Концепція стійкого розвитку ґрунтується на принципах справедливості стосовно майбутнього покоління людей, що свідчить про прогрес етичних задач, які ставить перед собою людство. Але, на жаль, віхи історії формування поняття і розвитку змісту стійкого розвитку не завжди враховували етичну компоненту [4].

На нашу думку, цей момент можна вважати прогалиною концепції, адже вирішення багатьох економічних і екологічних проблем у багатьох випадках потрапляє у площину залежності від таких цінностей, як турбота, гуманність, відповідальність, справедливість, довіра, мир тощо.

Ці проблеми обговорювалися задовго до перших конференцій та зустрічей, що стосувалися екорозвитку, виділяючи при цьому поняття „екологічної етики”. Основоположником екологічної етики вважається О. Леопольд, який розширив напрацювання А. Швейцера [5].

Також ціннісним аспектам стійкого розвитку приділяли увагу дослідники та вчені, які безпосередньо брали участь у формуванні концепції стійкого розвитку, а також інші вчені, що займалися

спорідненими дослідженнями, а саме: Бутрос Бутрос-Галі (колишній Генеральний Секретар ООН), В. Зіммерлі, В. Соловйов, Н. Моїсеєв, Г. Ленк, Е. Гобар, Е. Ласло, Ганс Йонас та ін.

ПОСТАВЛЕННЯ ЗАВДАННЯ

Метою роботи є аналіз етичного підґрунтя концепції стійкого розвитку та розроблення загальних засад її ціннісно-економічного забезпечення.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогоднішній день термін *«стійкий розвиток»* є широко відомим у всьому світі. Під поняттям стійкого розвитку розуміється такий розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [6].

Сам термін *«стійкий розвиток»* набув значного поширення після публікації доповіді, підготовленої для ООН у 1987 році. Але історія даного терміну простежується ще з середини 70-х років ХХ ст., коли ЮНЕП використовувала поняття *«розвиток без руйнування»*, яке надалі набуло поширення як *«екорозвиток»*, що означало екологічно прийнятний розвиток, тобто розвиток, який найменш негативно впливає на навколишнє середовище [7].

Перша Міжнародна конференція Організації Об'єднаних Націй (ООН), що стосувалася екологічних проблем, відбулася в 1972 році у Стокгольмі під назвою *«Людина і навколишнє середовище»*. Ця конференція стала першою всесвітньою екологічною конференцією. Вона і поклала початок формуванню основи концепції охорони навколишнього середовища на міжнародному рівні [8].

У Декларації цієї конференції було відмічено необхідність вироблення єдиного світосприйняття та єдиних принципів активізації дій стосовно збереження природних систем та підвищення якості навколишнього середовища. В Декларації також підкреслювалося, що основний шлях покращання екологічної ситуації лежить у площині науково-технологічних рішень. Стокгольмська конференція продемонструвала занадто велику віру в можливість науки та техніки з приводу вирішення екологічних проблем [8].

Хоча можна вважати, що вже в цій Декларації був наявний зв'язок економічного та соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища. Важливим внеском у таке розуміння розвитку стали наукові доповіді Римського клубу, а особливо доповідь *„Межі розвитку“* (1972 р.), в яких формулювалися ідеї переходу цивілізації від експоненційного економічного розвитку до стану *„глобальної динамічної рівноваги“*, від кількісного зростання – до *„органічного“* (якісного) та *„нового світового економічного порядку“* [7].

Варто навести декілька принципів Декларації, які мають певний ціннісний зміст, що пов'язує їх з цілями нашого дослідження [9]:

- принцип 1 – людина має основне право на свободу, рівність і сприятливі умови життя в навколишньому середовищі, якість якого дозволяє вести гідне і процвітаюче життя і несе головну відповідальність за охорону і поліпшення навколишнього середовища на благо нинішнього і майбутніх поколінь;

- принцип 4 – людина несе особливу відповідальність за збереження і розумне управління продуктами живої природи і її середовища, які в даний час знаходяться під серйозною загрозою у зв'язку з рядом несприятливих чинників;

- принцип 19 – ознайомлення підростаючого покоління, а також дорослих, з належним урахуванням нижчих верств населення, з проблемами навколишнього середовища є вкрай важливим для розширення основи, необхідної для свідомої і правильної поведінки

окремих осіб, підприємств і общин у справі охорони і поліпшення навколишнього середовища у всіх її аспектах, пов'язаних з людиною;

- принцип 23 – вкрай важливо в усіх випадках брати до уваги системи цінностей, встановлені в кожній країні.

Варто додати, що сам документ починається з усвідомлення того, що „людина є творінням та одночасно творцем свого навколишнього середовища, яке забезпечує її фізичне існування та надає їй можливості для інтелектуального, морального, соціального та духовного розвитку”, „саме люди є рушійною силою соціального прогресу, люди створюють суспільні блага, розвивають науку і техніку та своєю наполегливою працею постійно змінюють своє навколишнє середовище”, але при цьому „через незнання та байдуже відношення ми можемо нанести величезний та непоправний збиток земному середовищу, від якого залежить наше життя та благополуччя” [9].

У 1980 році була розроблена *«Всесвітня стратегія охорони природи»*. У документі обґрунтовувалося значення збереження живої природи для виживання людства і стійкого розвитку, визначалися пріоритети в справі збереження природи і головні вимоги для роботи в цьому напрямі, пропонувалися шляхи ефективного досягнення цілей. Також у документі вже підкреслювалося, що для того, щоб розвиток був стійким, слід враховувати не тільки його економічні аспекти, але також соціальні й екологічні [8].

Незважаючи на виділення соціальної складової у понятті стійкого розвитку, етичні аспекти так і залишалися без гідної уваги. Хоча слід звернути увагу на чітко сформульованій вказівці щодо турботи про майбутнє, необхідності «враховувати потреби майбутніх поколінь».

Перші кроки щодо окреслення етичності були зроблені в 1982 році на Асамблеї ООН, що проходила в Найробі. У Найробській Декларації вперше була дана оцінка екологічним проблемам з погляду їх соціально-економічних наслідків і міжнародне співтовариство визнало, що причини екологічних проблем криються саме в соціально-екологічній організації суспільства. Зокрема, наголошувалося, що:

- загрози навколишньому середовищу посилюються бідністю, а також марнотратними моделями споживання: обидва згадані чинники ведуть людство до переексплуатації їх природного середовища;

- навколишнє середовище людини значно виграло б, якщо б в міжнародному становищі вдалося досягнути атмосфери миру та безпеки, вільної від загрози війни, особливо ядерної, від непотрібних витрат інтелектуальної енергії та природних ресурсів, що витрачаються на озброєння; а окрім цього, позбавитися від апартеїду, расової та іншої дискримінації, колоніальної та інших форм пригноблення, іноземного домінування [8].

У 1983 році на Генеральній Асамблеї ООН було ухвалено рішення про необхідність заснування спеціальної комісії, яка на постійній основі займалася б організаційними і поточними питаннями стійкого розвитку. Створена комісія отримала назву «Всесвітньої комісії ООН по навколишньому середовищу і розвитку». Її очолила прем'єр-міністр Норвегії пані Г.Х. Брундтланд (тому комісія стала ще відомою як Брундтландська комісія, або комісія Брундтланд).

Результатом роботи комісії стала опублікована у 1987 році доповідь *«Наше спільне майбутнє»*. До цього вона протягом трьох років обговорювалася громадськістю, але саме ця доповідь надалі ляже в основу концепції сталого розвитку. У доповіді було наведено переконливі докази необхідності сталого розвитку, що об'єднує економічні, соціальні й екологічні аспекти [6].

На нашу думку, ці аспекти мають поєднуватися спільним підґрунтям – мораллю, що являє собою ціннісну структуру свідомості, суспільно

необхідний засіб регуляції дій людини в усіх сферах життя, включаючи працю, побут і відношення до навколишнього середовища [10].

Ще до однієї заслуги комісії можна віднести популяризацію самого поняття «стійкий розвиток». Незважаючи на те, що було опубліковано безліч різних визначень стійкості і стійкого розвитку, найбільш прийнятними залишаються ті, що були запропоновані в доповіді Брундтланд. Можливо, тому що в них вже закладено етичну компоненту стійкого розвитку – «задовольняти потреби теперішнього часу, при цьому не ставити під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби». З одним із них можна було ознайомитися на початку роботи. Це найбільш поширений варіант даного визначення.

У червні 1992 року в Ріо-де-Жанейро відбулася Конференція ООН з питань навколишнього середовища та розвитку. Вона є однією із найбільш значущих конференцій в історії формування концепції сталого розвитку, оскільки на ній було прийнято історичне рішення про зміну курсу розвитку всього світового суспільства. Таке безпрецедентне рішення голів правління та лідерів 179 країн, що зібралися на ЮНСЕД, було обумовлено станом навколишнього середовища, що стрімко погіршується, та прогнозованої на основі аналізу динаміки глобальної катастрофи, яка може виникнути вже у ХХІ столітті та призвести до загибелі всього живого на планеті [7].

Результатом конференції в Ріо-де-Жанейро стали п'ять документів, підписаних головами держав:

– «Декларація Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищу і розвитку», де були сформульовані загальні принципи, що визначають організаційні основи національних політик в області захисту навколишнього середовища і сталого розвитку;

– «Рамкова конвенція про зміну клімату»;

– «Конвенція про біологічну різноманітність»;

– «Заява з приводу лісових принципів»;

«Повістка дня на ХХІ століття» – об'ємний документ, що включає детальні робочі плани з досягнення сталого розвитку, включаючи цілі, зобов'язання й оцінки фінансового забезпечення [8].

Зупинимось на двох документах – це «Декларація Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищу і розвитку» і «Повістка дня на ХХІ століття».

«Декларація Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищу і розвитку» є коротким документом, що підсумовує роботу згаданої конференції ООН. Декларація включає 27 принципів, які передбачають основи реалізації майбутньої політики сталого розвитку у всьому світі. Ось деякі з них [11]:

– турбота про людей займає центральне місце в зусиллях щодо забезпечення стійкого розвитку. Вони мають право на здорове й плідне життя в гармонії з природою;

– право на розвиток повинне бути реалізоване, щоб забезпечити справедливе задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь в областях розвитку і навколишнього середовища;

– держави співпрацюють в дусі глобального партнерства в цілях збереження, захисту і відновлення здорового стану і цілісності екосистеми Землі;

– слід мобілізувати творчі сили, ідеали і мужність молоді миру в цілях формування глобального партнерства для того, аби досягти стійкого розвитку і забезпечити краще майбутнє для всіх;

– корінне населення і його общини, а також інші місцеві общини покликані відігравати життєво важливу роль у раціональному використанні і поліпшенні навколишнього середовища через їх знання і

традиційну практику. Держави повинні визнавати і належним чином підтримувати їх самобутність, культуру і інтереси і забезпечувати їх ефективну участь в досягненні стійкого розвитку;

– мир, розвиток і охорона навколишнього середовища взаємозв'язані і невіддільні.

Декларація Ріо-де-Жанейро стала значною мірою своєрідними зборами принципів екологічної політики, оскільки вони розроблялися державами-членами ООН на початку 90-х років ХХ ст. У філософському сенсі це надзвичайно неоднорідний набір положень. Проте до цього часу пір Декларація є визнаним і авторитетним документом, незважаючи на те, що багато держав неохоче використовують її положення [8].

«Повістка дня на ХХІ століття» – це всеосяжний план дій на ХХІ сторіччя для реалізації в глобальному, національному і місцевому масштабах національними комітетами ООН, урядами і населенням у кожній сфері. Повний текст «Повістки дня на ХХІ століття» було схвалено на конференції, де представники 179 країн проголосували за ухвалення даної програми. Завершальний текст став підсумком обговорення її попередніх проектів, а також консультацій і переговорів, які проходили, починаючи з 1989 року, і досягли кульмінації на конференції в Ріо-де-Жанейро [8].

«Повістка дня на ХХІ століття» складається з чотирьох розділів: соціальні і економічні аспекти, збереження і раціональне використання ресурсів в цілях розвитку, зміцнення ролі основних груп населення, засоби здійснення, які включають 40 тем, присвячених стійкому розвитку [12]. До сьогоднішнього дня «Повістка дня на ХХІ століття» залишається найбільш вражаючим документом для всіх, хто реалізує політику стійкого розвитку [8].

Але в той же час даний документ зачіпає деякою мірою соціальні аспекти, в основному характеризує сферу економіки, екології і технології. Проблеми етичного (морального) розвитку залишаються в тіні, але без їх вирішення неможливе гармонійне існування людини у світі. Породжений індустріальною революцією споживчий спосіб життя прийнятний з погляду матеріального комфорту, але він не відповідає вимозі духовної еволюції суспільства. З погляду етичного ідеалу неприйнятні також нинішні моделі економічного зростання, що підсилюють нерівність, дисгармонію і розкол у суспільстві, – моделі, що заохочують швидко накопичення багатства в небагатьох руках, залишаючи велику частину населення в убогості й бідності [1].

Через п'ять років, у 1997 році, після конференції, що пройшла в Ріо-де-Жанейро, в Нью-Йорку відбувся форум під назвою «Спеціальна сесія Генеральної Асамблеї по оцінці і аналізу підсумків виконання «Повістки дня на ХХІ століття»» (неофіційна назва «Саміт Землі + 5»). Проведення цієї зустрічі було заплановане ще в 1992 році й очікувалося, що майбутні п'ять років будуть відмічені успіхами у справі реалізації цілей стійкого розвитку. Але, на жаль, замість цього «Саміт Землі + 5» приніс суцільне розчарування, оскільки більшість поставлених завдань так і не було виконано, а обсяг фінансування реалізації «Повістки дня на ХХІ століття» виявився набагато меншим запланованого. Більшість країн до саміту виявилися невідготовленими, причому приклад в цьому подавали розвинені країни. Е результатом форум не позначив чітких перспектив подальшого розвитку [8].

У 2000 році на «Саміті Тисячоліття» Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято документ, який мав назву «Цілі розвитку тисячоліття». Лідери держав - члени ООН прийняли цілі розвитку на порозі третього тисячоліття – своєрідну програму поліпшення життя людей і вирішення найбільш насущних проблем початку ХХІ сторіччя, яких повинно бути досягнуто до 2015 року.

Цей документ цікавий тим, що він починається з розділу «Цінності і принципи», наголошуючи на факті невід'ємності і навіть першочерговості цієї компоненти. Даний розділ „Цінності і принципи” зачіпає та формує ряд фундаментальних цінностей, які повинні мати важливе значення для XXI століття, а саме [13]:

– свобода. Чоловіки і жінки мають право жити і виховувати своїх дітей в гідних для існування умовах, вільних від голоду і страху насильства, пригноблення і несправедливості. Кращою гарантією цих прав є демократична форма правління, що базується на широкій участі і волі народу;

– рівність. Жодна людина і жодна країна не повинні позбавлятися можливості користуватися благами розвитку. Повинна бути гарантована рівність прав і можливостей чоловіків і жінок;

– солідарність. Глобальні проблеми повинні вирішуватися при справедливому розподілі витрат і тягаря відповідно до фундаментальних принципів рівності і соціальної справедливості. Ті, хто страждають або перебувають у найменш сприятливому положенні, заслуговують допомоги з боку тих, хто знаходиться в найбільш сприятливому положенні;

– терпимість. При всьому різноманітті віросповідань, культур і мов люди повинні поважати один одного. Відмінності в рамках суспільств і між суспільствами не повинні ні лякати, ні служити приводом для переслідувань, а повинні оберігатися як цінне надбання людства. Слід активно заохочувати культуру миру і діалог між усіма цивілізаціями;

– пошана до природи. В основу охорони і раціонального використання всіх живих організмів і природних ресурсів повинна бути покладена обачність відповідно до постулатів стійкого розвитку. Тільки так можна зберегти для наших нащадків ті величезні багатства, які даровані нам природою. Нинішні нестійкі моделі виробництва і споживання повинні бути змінені на користь нашого майбутнього добробуту і благополуччя наших нащадків;

– загальний обов'язок. Обов'язок з управління глобальним економічним і соціальним розвитком, а також усунення погроз міжнародному миру і безпеці повинен розділятися між народами миру і здійснюватися на багатосторонній основі. Центральну роль в цьому повинні відігравати Організація Об'єднаних Націй як найбільш універсальна і найбільш представницька організація в світі.

Виділення й усвідомлення необхідності цих цінностей і принципів свідчить про спроби розширення етичної основи концепції стійкого розвитку в теоретичному аспекті.

У 2001 році в місті Доха (Катар) відбулася конференція «Торгівля й навколишнє середовище» під девізом «Потрійний вииграш: добре для торгівлі, добре для розвитку». В цілому на конференції було здійснено спробу усунення екологічними проблем, з якими зіштовхуються країни, що розвиваються, у зв'язку з лібералізацією торгівлі й наданням вільного доступу більш багатих країн до отримання дешевих природних ресурсів й екологічних послуг – на територіях країн, що розвиваються [8].

У березні 2002 року в Монтереї (Мексика) було проведено конференцію «Гроші – на розвиток». У кінцевій угоді було поставлено ряд запитань з приводу джерел фінансування цілей стійкого розвитку (у т.ч. через прямі інвестиції, а також кредитні й торгові механізми). Особливу увагу було приділено фінансовій допомозі країнам, що розвиваються, для вирішення екологічних проблем і ліквідації бідності [8].

Всесвітній Саміт в Йоханнесбурзі, що пройшов у 2002 році, показав нам, що суспільство продовжує рухатися за сценарієм нестійкого розвитку [4]. На перший план все ж таки вийшли проблеми ліквідації

убогості й боротьби з бідністю, які, поза сумнівом, актуальні і вирішення яких має основоположне значення для формування нового суспільства. Проте їх вирішення виявляється залежним від вирішення етичних проблем, зокрема, проблеми байдужості [8]. Офіційне визнання цього факту в Доповіді Всесвітньої зустрічі в Йоханнесбурзі має велике значення для формування подальшої стійкості нашого розвитку [14].

У 2005 році відбувся форум, присвячений проміжним результатам досягнення цілей тисячоліття. На цьому заході було зауважено на тому, що «половина шляху, який було пройдено в напрямку досягнення цілей 2015 року в області розвитку «Декларації тисячоліття», надає міжнародному співтовариству можливість подвоїти зусилля для їх досягнення ..., ситуація складається критична та потребує прийняття екстрених заходів». Ці заходи будуть присвячені цілям в області бідності, освіти й охорони здоров'я, тобто в тих галузях, які мають найбільшу потребу в прогресі, і, де, як свідчить досвід, позитивні результати справляють каталітичний вплив на інші цілі [15].

Генеральною Асамблеєю ООН заплановано проведення Міжнародної конференції в Досі (Катар) 29 листопада —3 грудня 2008 року на високому політичному рівні. Формат заходу передбачає проведення пленарних засідань і шести інтерактивних «круглих столів», присвячених шести тематичним областям Монтеррейського консенсусу (мобілізація внутрішніх ресурсів, потоки приватного капіталу, торгівля, допомога, зборгованість, міжнародні системні питання) з участю багатьох зацікавлених сторін [16].

Варто зазначити, що сьогодні з ініціативи Зеленого Хреста відбувається публічний форум «*Діалоги Світу*» («*Earth Dialogs*»), пріоритетним напрямком якого є дослідження етичної основи стійкого розвитку. У доповіді «Глобалізація та стійкий розвиток: чи є етика загубленою ланкою?» автори наголошують на необхідності створення ефективної глобальної системи, за допомогою якої етичні принципи були б покладені в основу та реалізовані у законодавстві та політиці, підтриманих ефективними механізмами регулювання та посилення дії. Автори аналізують ключові етичні чинники в різних сферах суспільного життя з метою досягнення стійкого розвитку (стійка модель виробництва та споживання, співвідношення відповідальності та прибутковості, національних та глобальних інтересів, неадекватні економічні показники тощо) та пропонують стратегічні напрямки покращання перспектив стійкого розвитку у формі *Етичного плану* (the Ethics Agenda) на міжнародному, національному та приватному рівнях. Визнаючи великий проміжок, який роз'єднує збереження людських прав з міжнародними екологічними угодами, виникає необхідність об'єднання екологічного та соціального напрямків на ґрунті *глобального етичного імперативу*. Така інтегративна етична система здатна сприяти збільшенню спільного добробуту, розподіляючи права та відповідальність між всіма агентами впливу [17].

Доречно зауважити, що Генеральна Асамблея ООН постановила щорічно відзначати 20 лютого Всесвітнім днем соціальної справедливості, починаючи з 2009 року. Асамблея визнала, що широкомасштабний і стійкий економічний розвиток в контексті стійкого розвитку є необхідною умовою забезпечення соціального розвитку й соціальної справедливості, хоча при цьому зберігаються серйозні проблеми, включаючи серйозні фінансові кризи, відсутність безпеки, бідність, відчуження й нерівність у суспільствах та між ними тощо [18].

Автори погоджуються з тією думкою, що глобальний етичний імператив має стати ціннісно об'єднаною основою для економічного, соціального та екологічного напрямків стійкого розвитку, етичні чинники якого мають безпосереднє значення для прийняття

справедливих рішень на міжнародному, національному та місцевому рівнях («Ми повинні повернути справедливість в серце стійкості» [19]).

В той же час звернення до етичних цінностей матиме високу ефективність тільки у разі їх практичного запровадження шляхом інституціоналізації в законодавчі акти та рішення, ділові кодекси, звітність підприємств тощо.

Ці принципи також мають бути враховані у процесі реалізації місцевого порядку денного в Україні, що дасть змогу розробити моделі прийняття етично-обґрунтованих рішень та задовольняти економічні, соціальні та екологічні потреби населення.

ВИСНОВКИ

Аналіз етичного підґрунтя концепції стійкого розвитку дозволив прийти до висновку про певний прогрес глобального етичного імперативу в документах концепції. Подальше розширення етичної основи концепції дасть змогу приймати етично-обґрунтовані рішення на міжнародному, національному та місцевому рівнях, поєднуючи економічні, соціальні та екологічні цілі.

В українському контексті глобальний етичний імператив повинен знайти своє відображення в процесі реалізації місцевого порядку денного на ХХІ ст., справедливо розподіляючи права та відповідальність між всіма агентами (держава, громади, бізнес, релігія, недержавні організації, засоби масової інформації, освітні заклади тощо) та знаходячи дієві механізми досягнення стійкого розвитку.

SUMMARY

VALUABLE-ECONOMIC ASPECTS OF ECOLOGIC SUSTAINABLE DEVELOPMENT

I.M. Burlakova, O.M. Korobets
Sumy State University

In the article ethics-economic basics of sustainable development concept were analyzed. The global Ethics imperative was shaped. It has to enable ethical decision-making and balance economic, social and ecologic needs of people.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мантатов В.В., Мантатова Л.В. Ценностные основания грядущей цивилизации: устойчивое развитие и экологическая этика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.baikalib.ru/Live_Baikal/Live_docs/mantatov2.doc. – Заголовок з екрану.
2. Мельник Л.Г., Мельник В. Л. Этика компонента як фактор регуляції економічних процесів // Механізм регулювання економіки. – №1-2. – 2001. – С. 5 –25.
3. Экономический словарь. Концепция устойчивого развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://abc.informbureau.com/html/eiioaioess_onoiexaiai_dacaee.html. – Заголовок з екрану.
4. Колесников Ю.Ю. Экологический императив как неотъемлемый фактор устойчивого развития человечества. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://abiturient.ncstu.ru/Science/articles/vak/4/hs/20.pdf>. – Заголовок з екрану.
5. Уровень осведомленности и образовательные потребности в области экологической этики. Аналитический отчет / Под ред. В.В. Мантатова. – Улан-Удэ, 2007. – 53с.
6. Наше общее будущее. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (извлечение) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.baikal-center.ru/books/element.php?ID=1327>. – Заголовок з екрану.
7. Урсул А.Д., Романович А.Л. Концепция устойчивого развития и проблема безопасности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philosophy.nsc.ru/journals/philscience/11_01/05_ursul.htm. – Заголовок з екрану.
8. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / Под ред. проф. Л.Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2007. – 1120 с.
9. Декларация конференции ООН по проблемам окружающей среды [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/conferen/humanenv/declarathenv.html>. – Заголовок з екрану.

10. Служба тематических толковых словарей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RNwgixvilttuxy. - Заголовок з екрану.
11. Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/document/declarat/riodecl.htm>. - Заголовок з екрану.
12. Повестка дня на XXI век [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/wssd/agenda21/>. – Заголовок з екрану.
13. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/millenium/summit.htm>. – Заголовок з екрану.
14. Доклад Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/decl_wssd.pdf. - Заголовок з екрану.
15. Тематические прения Генеральной Ассамблеи по целям в области развития Декларации тысячелетия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/ga/president/62/mdgthematicdebate.shtml>. – Заголовок з екрану.
16. Международная конференция по последующей деятельности в области финансирования развития для обзора хода осуществления Монтеррейского консенсуса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/ffd/doha/>. – Заголовок з екрану.
17. Globalization and Sustainable Development: Is Ethics the Missing Link? [Электронный ресурс] . – Режим доступа: <http://www.earthdialogues.org/documents/synthesis.html> . - Заголовок з екрану.
18. Всемирный день социальной справедливости [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/conferen/ref/econsoc.htm>. - Заголовок з екрану.
19. PRESS CONFERENCE ON 'ETHICS FOR SUSTAINABILITY' [Электронный ресурс] . – Режим доступа: <http://www0.un.org/events/wssd/pressconf/020828conf2.htm>. - Заголовок з екрану.

Бурлакова І.М., аспірант;
Коробець О.М., студент

Надійшла до редакції 12 грудня 2008 р.